

Szalay Károly

A tuskólábú

1956. november 3-ról 4-re virradó éjszaka a Nyugati pályaudvar közelében tartózkodtam egy magánlakásban. Tompa ágyúdőrgésre riadtunk föl, s a rádiót bekapcsolva tudtuk meg Nagy Imre szózatából, hogy a szovjetek megtámadták Budapestet. Máskülönb Csepelen laktam, ahol tanítottam is 1953-ig, s jól ismerve tanítványaimat – tizenéveseket – rettegtem, hogy fejjel mennek a tankoknak.

Rohantam volna haza, mert rám még hallgattak, de a Nagykörút és az Üllői út kereszteződésében elakadtam az irgalmatlan golyózáporozásban. Az Iparművészeti Múzeum szomszédságában egy bemélyedésben húzódtam meg, és váratlanul kinyílv mögöttem a kapu, egy ötven-hatvan év körüli nő berántott.

Ipari kollégium volt. A tanulók mind hazamentek korábban, és csak az épület gondnok házaspárja maradt ott. Az asszony majdnemhogy kövér volt, a férje viszont csont és bőr, gyomorbeteg, rossz kedélyű. Beültettek a konyhába, s máskülönb undorító, forró cikóriakávét-lötyöt itattak velem, mert átfagytam az éjszakai menetelésben. Alig melegedtem meg, dörömböltek a kapun. És bezúdult vagy huszonöt tizennyolc-húsz év körüli katonaiskolás, egyenruhában, de fegyvertelenül. Tiszthelyettesképzőbe jártak. Parancsnokuk egy főhadnagy. A sarki laktanyában kellett volna jelentkezniük a parancs szerint, de ők

sem tudtak továbbmenni a lövöldözés miatt. Alig telepedtünk le az egyik sokágyas lakószobában, megint érkezett valaki. Durván zörgetett, majd följött hozzánk. Két civil ruhás fegyveres. Lehordtak bennünket, hogy miért lapulunk itt és miért nem harcolunk, aztán meglehetősen régimódi, még az első világháborúból megmaradt puskákat ránk fogva lezavartak a földszintre, és a kapu alatt engem és a főhadnagyot falhoz állítottak.

– Aki nem akar velünk jönni, harcolni, álljon oda! – mondták fenyegetően, és kibiztosították a puskákat.

Az asszony még sopánkodott valamit, de elzavarták a férjével együtt. És ekkor kinyílt a nagykapu. Elfelejtették bezárni szerencsénkre. Mert megjelent a nyílásban egy alacsony, tömzsi, kerek vagy inkább kockafejű alak. Besántikált, félretolva a ránk szegezett puskákat, s azt kérdezte: „Mit csináltok itt, gazfickók?” Meglepetésünkre a két alak megremült. Habogva magyarázgatták mentegetőzve, hogy nem akarunk harcolni. Valami olyasmit mondott az idegen: figyellek benneteket már régen, ezért követtelek idáig. Menjete ki az utcára, és lőjétek az oroszokat, ne ártatlan civileket. Beszennyezitek a forradalmat, gyilkosok vagytok! A két fegyveres esze nélkül menekült a davajgitárját mellén keresztben viselő, furcsa figura elől. Aztán ő is ment utánuk.

A kapu kisablakán még kilestem. Az örületes lövöldözésben átbicegett

az úttesten a túloldalra, és eltűnt a szemünk elől.

Semmi kétség, megmentette az életünket. Természetesen érdeklődtem felőle később, ahol lehetett. Csak a bajtársai, a közvetlen harcostársai neveztek Tuskólábúnak. Mások Falábúnak. Évtizedek múltán – legalábbis számomra – fény derült személyére.

Becsületes neve Mesz János, egy tizenkét gyerekes kőműves egyik fia volt. Menhelyen nevelkedett, bányász volt, majd Pesten gépgyári munkás. Az egész élete kezdetektől tragédiák sorozata. Barátnője Szentendrénél belefulladt a Dunába. Ő meg az italozás-

ba. Megnősült, bátyjával téglagyárban dolgozott. Közben nyolc hónapra lecsukták randalírozás miatt, s a HÉV levágta egyik lábát, de ezért is őt tették felelőssé, és ismét elmarasztalták. Tizenhatszor ítélték el, a bal lába elvesztéséért is börtönt kapott! Örület. Bűncselekmények sorozatát követte el rablásig bezárólag. De megvédte a forradalom tisztaságát, aminek az életemet köszönhetem, többedmagammal.

Az utolsók között lehettem, aki még látta élve. Még aznap, hogy találkoztunk, megsebesült, s hamarosan hősi halált halt. Mesz János, a Tuskólábú 1956 Rózsa Sándora volt.

